

DESPRÉS DE LA TEMPESTA ARRIBA LA CALMA? A PROPÒSIT DE LA DINAMICITAT DE LA POLÍTICA I LA PLANIFICACIÓ LINGÜÍSTIQUES EN L'ÀMBIT DE LA LLENGUA CATALANA

Miquel Àngel PRADILLA CARDONA
Universitat Rovira i Virgili
Institut d'Estudis Catalans

L'article que el lector té a les mans descansa en les conclusions de l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2015)* (Xarxa Cruscat de l'IEC).¹ D'entrada, hem d'advertir el lector que les reflexions que s'hi trobarà corresponen a dades i anàlisis aparegudes l'any 2015. Un període, com es veurà, que ha acollit dues realitats sociopolítiques sensiblement diferents en el gros dels territoris de la catalanofonia.

1. Aquest *Informe* té el seu origen en un encàrrec de l'Observatori de la Llengua Catalana, organisme independent que es va crear per iniciativa d'un seguit d'entitats cíviques i culturals, per tal de fer un seguiment i una avaluació de la llengua catalana amb la major solvència i rigor acadèmic possibles, tant pel que fa al seu ús social com pel que fa al marc legal en el qual es desenvolupa. L'Observatori de la Llengua Catalana es va constituir el 2004, reunint 16 entitats de tot l'àmbit lingüístic, significades pel treball a favor de la llengua catalana. Els efectes de la crisi econòmica van fer que al 2012 les entitats membres acordessin la dissolució de l'Observatori de la Llengua. Amb tot, dues de les entitats membres, Òmnium Cultural i la Plataforma per la Llengua, van manifestar la voluntat de mantenir alguns dels projectes més significatius que l'Observatori havia dut a terme, sobretot l'elaboració d'un informe anual sobre la situació de la llengua catalana, tant pel que fa al seu ús social com pel que fa a l'acompliment de la legislació vigent (nacional, estatal, internacional).

Així doncs, aquest *Informe* és un encàrrec d'Òmnium Cultural, entitat que treballa per a la promoció i la normalització de la llengua catalana, la cultura i la identitat nacional de Catalunya, i la Plataforma per la Llengua, organització no governamental que treballa per a promoure la llengua catalana com a eina de cohesió social als territoris de parla catalana, a la Xarxa CRUSCAT - IEC, xarxa científica dependent de l'Institut d'Estudis Catalans. La Xarxa CRUSCAT - IEC aplega diversos especialistes i grups de recerca que treballen sobre la situació i l'evolució del català, per tal de fer-ne un seguiment i una avaluació des del rigor acadèmic. En el marc de l'Observatori de la Llengua Catalana s'havien publicat anteriorment el *VIII Informe sobre la situació de la llengua catalana (2014)*, el *VII Informe sobre la situació de la llengua catalana (2013)*, el *VI Informe sobre la situació de la llengua catalana (2012)*, l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2011)*, l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2010)*, l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2008-2009)*, l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2005-2007)* i l'*Informe sobre la situació de la llengua catalana (2003-2004)*, dels quals l'actual *Informe* es pot considerar hereu i continuador.

En l'àmbit econòmic, l'any 2015 confirma el canvi de rumb de l'economia que ja s'insinuava des de l'any 2013. Val a dir, però, que el repunt de les grans xifres macroeconòmiques i la reducció de les xifres d'aturats han estat modestos. D'altra banda, pel que fa a l'estructura poblacional, el canvi de tendència anunciat en l'Informe 2013 s'intensifica. La davallada de població va fent el seu camí a les tres grans circumscripcions autonòmiques de l'Estat espanyol, de manera especialment activa al País Valencià. En aquest saldo global negatiu també hi ha tingut incidència la dinàmica de replegament del creixement natural iniciada l'any 2008. Tot plegat situa la xifra general de residents a la comunitat lingüística catalana en 13.480.000 habitants.

Per tal d'avaluar l'evolució sociolingüística dels territoris de parla catalana, l'Informe 2015 ha pogut incorporar informacions que ens arriben de l'anàlisi, en la majoria dels casos encara sumària, d'un conjunt d'enquestes que abracen bona part del domini lingüístic. En el marc de les enquestes EUL (Enquestes d'Usos Lingüístics), una operació estadística que ja va proporcionar-nos-en una sèrie entre els anys 2003 i 2004, una dècada més tard es podrà comptar amb una rèplica que aportarà informacions d'almenys cinc dels grans territoris de l'àmbit lingüístic: Catalunya, Illes Balears, la Franja, Catalunya del Nord i l'Alguer. I en una valoració de conjunt també s'hi podran incorporar —fins allà on sigui comparable— l'enquesta del Govern andorrà de 2014 i la del Govern valencià de 2015. Malauradament, per a l'avinentsa que ens ocupa, a causa de l'escàs nivell d'anàlisi de què han estat objecte les referides enquestes, espigolarem algunes dades que poden ser de l'interès del lector.

A l'informe 2014, ja vam fer-nos ressò de les primeres anàlisis fetes sobre l'EUL 2013 a Catalunya. En l'Informe 2015 s'han recuperat algunes dades ja exposades i s'hi han afegit algunes reflexions suscitées per noves mirades aportades per reconeguts especialistes (*Resum dels factors clau*, Generalitat de Catalunya, 2015). Tot seguit ens centrarem, sobretot, en l'avaluació de la capacitat d'atracció de la llengua catalana (transmissió lingüística familiar i llengua inicial vs llengua d'identificació) i en els usos lingüístics de la població catalana.

Més enllà de les dinàmiques sociolingüístiques en curs, en els territoris de parla catalana hi ha hagut factors demogràfics de gran transcendència, amb efectes importants. D'una banda, les immigracions internacionals del tombant del mil·lenni han incorporat un flux important de població al·loglota; de l'altra, les generacions nascudes els anys setanta del segle passat —la generació del *babyboom*— han arribat al moment de màxima fecunditat els darrers anys. Així, el 2008 es va donar la xifra màxima de naixements. Els efectes sociolingüístics de tots dos factors han estat importants.

La comparació de resultats de les enquestes de 2003, 2008 i 2013 a Catalunya permet observar com, en general, factors clau com la transmissió lingüística familiar continuen mantenint tendències favorables al català. Però a la vegada també es detecta que algunes tendències favorables s'han afeblit. Per exemple, l'atracció del català en la transmissió lingüística familiar havia augmentat durant el primer lustre (2003-2008), però s'ha reduït durant el segon (2008-2013). La reducció de l'atracció del català es detecta sobretot en la població nascuda a la resta de l'Estat, i no tant entre els autòctons o les noves migracions de fora de l'Estat. D'alguna manera s'observa com les generacions més grans de nascuts a la resta de l'Estat tenen unes taxes d'incorporació del català en l'àmbit familiar supe-

riors a les que obtenen les més joves. Val a dir, però, que en general fins una quarta part dels nascuts a la resta de l'Estat transmet el català familiarment tot i no formar part del grup de parlants inicials.

Pel que fa a la llengua inicial, des de l'informe 2013 venim advertint que en la darrera dècada s'ha produït una reducció de catalanoparlants, tant proporcionalment com en xifres absolutes. Aquesta reducció va tenir una incidència especial entre 2003-2008, mentre que s'ha alentit en el període 2008-2013. Les causes d'aquesta reducció del nombre de catalanoparlants inicials s'han de cercar en una confluència de dinàmiques demogràfiques i sociolingüístiques. D'una banda, les generacions joves d'autòctons són demogràficament més minses que les generacions velles d'autòctons a les quals reemplacen. Per tant, el volum de població autòctona es redueix en termes generals i, consegüentment, també es redueix el nombre de catalanoparlants inicials autòctons. De l'altra, les generacions que van desaparèixer per raons d'edat han acollit més catalanoparlants que no pas les generacions joves que les restitueixen, ja que l'origen familiar autòcton de la població gran també era més important que no el de la població jove. Aquest fet ha ocasionat que encara que el català obtingui índexs de transmissió familiar favorables, la taxa de reposició dels catalanoparlants joves no arribi als nivells de les generacions més grans.

En relació amb els usos lingüístics, el període 2003-2013 ha definit una evolució preocupant de la presència de la llengua catalana. Si a 2003 els percentatges d'ús de català i castellà eren parells (48%), a 2013 el diferencial és de més de 14 punts a favor de la llengua castellana (36,3% català-50,7% castellà). Les causes d'aquest decrement no només es poden imputar a l'alteració demolingüística i a la reducció de catalanoparlants. Van més enllà i tenen a veure amb unes normes d'ús que penalitzen la llengua catalana en contextos intergrupals (norma de subordinació lingüística). Aquestes normes, vigents encara amb més intensitat de la desitjada, esdevenen un veritable obstacle per a la incorporació lingüística dels nouvinguts des de finals del segle xx. Per grups sociolingüístics, la proporció de població d'origen catalanoparlant que fa ús predominant del català és menor (26,7%) que la població d'origen castellanoparlant que fa ús predominant del castellà (36,7%). Amb tot, el volum de població d'origen castellanoparlant que usa el català de forma predominant (7,3%) o alterna l'ús del català i el castellà (12,6%) és major que el de la població d'origen catalanoparlant que no usa el català de forma predominant (0,7%) o alterna l'ús de les dues llengües (4,9%).

En definitiva, durant la darrera dècada els usos lingüístics han experimentat transformacions importants. No en va al voltant de 290.000 persones han deixat d'usar només el català en el petit comerç o 400.000 han deixat de tenir-ne un ús exclusiu amb el metge. Les pèrdues més rellevants en l'ús del català s'han produït en l'Àmbit Metropolità de Barcelona i de manera més intensa durant el quinquenni 2003-2008. Els grups més afectats per aquesta reducció han estat el dels catalanoparlants inicials i el dels castellanoparlants inicials nascuts a la resta de l'Estat. En part la reducció de l'ús del català entre els catalanoparlants inicials s'associa a factors demogràfics, com la reducció demogràfica d'autòctons i, per tant, també d'autòctons catalanoparlants inicials. Però en la reducció general de l'ús del català també hi intervenen causes sociolingüístiques. D'una banda, les noves generacions de catalanoparlants inicials fan menys ús del català que la generació dels seus avis i, de l'altra, les generacions adultes de catalanoparlants inicials han reduït

sensiblement l'ús del català durant aquesta dècada. En el cas dels castellanoparlants inicials nascuts a la resta de l'Estat, la major part de la pèrdua és atribuïble a causes sociolingüístiques, ja que els seus efectius d'edat intermèdia també han reduït l'ús del català al llarg de la dècada, una reducció probablement associada a canvis de comportament motivats per abandonament de la vida laboral i el consegüent replegament a la llar.

En el període 1995-2004/2005 el Govern valencià va perpetrar una "apagada demolingüística" que ens va tenir a l'hora d'avaluar l'evolució sociolingüística de la llengua catalana. El sotrac que delataven les dades de l'enquesta de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua 2004 i del Servei d'Investigacions i Estudis Sociolingüístics 2005 van encendre els llums d'alarma del món sociopolític i acadèmic favorable a la normalització del valencià. L'erosió soferta pels indicadors competencials i d'ús va ser molt important. Així, les capacitats d'entendre i parlar el valencià van experimentar decrements superiors als 10 punts percentuals, més de 15 punts (1995 93,4%–2005 78,2%) i gairebé 12 (1995 69,5%–2005 57,6%), respectivament. En l'enquesta de 2010, les esmentades habilitats fixarien uns mínims històrics: Entendre 74,4% i Parlar 54,3%. Pel que fa als usos, el període 1995-2010 ha dibuixat un decrement constant.

L'enquesta del SIES 2015, a falta d'anàlisis aprofundides, aporta unes dades que en certa manera poden suposar un punt d'inflexió. De manera forçosament esquemàtica podríem dir que en l'àmbit competencial, d'una banda s'ha aturat la davallada dels indicadors d'entendre i parlar, on s'ha constatat un lleuger increment; de l'altra, situa l'increment de les habilitats lectoescriptores en màxims històrics. Quant als usos, les dades destaquen una situació de clarobscur: en uns contextos es detecten increments i en uns altres, davallades; en tots dos casos amb variacions minses. Tanmateix, el patró que ja havíem definit en d'altres ocasions es consolida. Ens referim al fet que el valencià es refugia en els contextos de proximitat, allà on la comunitat etnolingüística té una certa vigència (la llar, els amics, les botigues tradicionals); en canvi perd presència en l'àmbit públic, allà on augmenta la distància interpersonal (al carrer amb desconeguts, a les grans superfícies).

L'enquesta del SIES 2015 estableix un "estat sociolingüístic rebut" que els nous governants hauran de mirar de subvertir. Sens dubte la dinàmica sociolingüística ocasionada per dues dècades de no intervenció ha tingut uns efectes demolidors per al valencià en el seu ecosistema històric. En aquest sentit, no podem estar-nos de dir que la sèrie d'enquestes valencianes no permet avaluar l'atracció de la llengua tot analitzant la transmissió lingüística familiar i el decalatge entre llengua inicial i d'identificació. Disposar d'informació sobre aquests processos aportaria més llum a l'hora de valorar la vitalitat de la llengua. A la llum de les dades a l'abast, som del parer que, malgrat l'aturada del descens dels indicadors i la voluntat d'albirar-hi una situació de millora encara incipient, faríem bé de no perdre de vista algunes dades demogràfiques que probablement hi tenen molt a veure. Ens referim al fet que entre 2010-2015 la població nascuda a la zona valencianoparlant s'ha incrementat en un 5,8% i, sobretot, a la caiguda d'un 3,2% de la població d'origen estranger. Malauradament, res no ens fa pensar que la dinàmica sociolingüística, clarament negativa al País Valencià, hagi canviat.

A les Illes Balears les dades disponibles encara no permeten avaluar l'estat precís de la transmissió de la llengua. Tanmateix, en una primera aproximació és raonable pensar

que no està retrocedint. Això sí, com a la resta de territoris, s'observa que els catalanoparlants inicials han reduït la seva proporció. Caldrà esperar l'arribada dels resultats en nombres absoluts per a mesurar el canvi. D'altra banda, una informació destacada és la que fa referència a l'increment de població que declara el català com a llengua d'identificació, tot i no ser la seva llengua inicial. Ara bé, malgrat que la dada continua sent favorable al català, al 2005 la diferència s'ha matisat. Finalment, l'ús del català al llarg de la dècada s'ha mantingut força estable, tot i la reducció de la proporció de catalanoparlants inicials esmentada.

En el cas d'Andorra, l'última enquesta reflecteix els canvis econòmics i demogràfics que s'hi han produït. Des dels primers estudis a mitjans dels anys 90, s'observa que la xifra de catalanoparlants s'ha mantingut estable en nombres absoluts. Val a dir, però, que l'entrada sostinguda de nova població dilueix el seu volum en relació amb les proporcions de la resta de grups. Aquesta dinàmica es trenca en l'últim període (2009-2014), de manera que el volum dels catalanoparlants inicials es recupera fins a assolir una xifra similar a la dels castellanoparlants inicials. A més, augmenten també les xifres dels bilingües inicials, mentre que els grups lusòfon, francòfon o parlants inicials d'altres llengües se situen en un espai demolingüístic més secundari. De fet els catalanoparlants inicials són el grup majoritari entre els menors de 35 anys. La capacitat de parlar el català, i escriure'l, també ha augmentat a Andorra en l'últim lustre. I, finalment, en relació amb la transmissió de les llengües, Andorra presenta les dades més favorables al català: una cinquena part dels qui no són catalanoparlants inicials han transmès el català als seus fills.

A la Franja, d'una banda es constata que en l'última dècada ha augmentat de forma molt important la població al·lòctona (17,6%). En bona mesura a causa d'aquest canvi demogràfic, la proporció del grup catalanoparlant inicial s'ha reduït a la meitat de la població. De fet, en una dècada la Franja ha deixat de ser el territori amb més competència oral en llengua catalana. Amb tot, la reducció de la competència durant la dècada ha estat molt menor que l'augment de població al·lòctona. En relació amb la transmissió intergeneracional del català, els índexs continuen mostrant un estancament en les dades. Tanmateix, s'intueixen alguns canvis que no són favorables a la llengua catalana. D'altra banda, la relació entre el volum dels catalanoparlants inicials i els que el tenen com a llengua d'identificació continua estabilitzada.

Quant a l'ús general, se'n constata una disminució. Fins i tot emergeix una quarta part de la població que no l'utilitza mai. Així, amb unes proporcions similars a l'ús del castellà, la llengua catalana ha perdut l'hegemonia que singularitzava aquest territori en relació amb la resta del domini lingüístic. A propòsit dels usos, N. Sorolla acaba de defensar una tesi doctoral sobre les tries lingüístiques entre preadolescents a la part més poblada de Minjor. En la recerca s'observa que entre aquesta població el català no només ha quedat minoritzat demogràficament com a llengua familiar a causa de les migracions recents, sinó que ha deixat de ser el vehicle de comunicació central i hegemònic en les relacions entre els preadolescents. El castellà, doncs, ha esdevingut la llengua majoritària en les interaccions d'aquest segment de la població amb una mitjana d'ús de fins al 70,8%. A més, la recerca detecta una qüestió encara més preocupant: fins a una cinquena part dels alumnes catalanoparlants familiars usen el castellà entre ells i, alhora, el castellà s'ha convertit en la llengua majoritària entre els bilingües familiars, fins i tot quan s'adre-

cen a catalanoparlants. La recerca de Sorolla s'ha fet al Baix Cinca i la Llitera, en canvi, tot referint-se al Matarranya una altra recerca feta per Anna Currubí diagnostica una situació ben diferent: l'ús del català és majoritari i descansa en una preeminència demogràfica dels adolescents catalanoparlants familiars.

Finalment, els debats onomàstics sembla que han tingut alguna conseqüència positiva: durant la darrera dècada la proporció de població que espontàniament denomina *català* la llengua ha augmentat de manera considerable, de manera que actualment ha desbancat com a primera denominació a d'altres designacions localistes i, fins i tot, peyoratives.

A la Catalunya del Nord, la darrera dècada la proporció de població que declara saber parlar català s'ha mantingut estable. Amb tot, al 2015 només un 6% de la població declara que la seva llengua habitual és el català, com a llengua predominant o combinada amb el francès. De fet, en l'àmbit familiar s'observa un trencament de la transmissió, amb percentatges d'ús del 12,5% amb la generació dels avis, del 7% i 8% amb la dels progenitors, i de l'1% amb la parella o els fills. Si hem de cercar alguna notícia positiva ha de ser en l'àmbit de les actituds, on un 57,9% de la població és fins i tot favorable a la cooficialitat del català i el francès.

L'anàlisi del context sociopolític esdevé fonamental a l'hora d'avaluar les dinàmiques sociolingüístiques de cadascuna de les àrees administratives de l'àmbit lingüístic de la llengua catalana. Els lideratges institucionals exerceixen l'*acció planificadora de dalt a baix*. Així, en funció de l'horitzó sociolingüístic que es vol impulsar, les llengües de l'ecosistema gestionat malden per acomodar-se a les orientacions patrocinades pel poder. Unes orientacions que, en el cas de la catalanofonia, visualitzen un ventall ben matisat d'opcions, amb disputes sobre la funcionalitat comunicativa de les llengües que sovint mostren divergències substancials.

Les eleccions autonòmiques i les eleccions al govern de l'Estat espanyol de 2011 van propiciar canvis importants en la gestió territorial i en el poder central. El Partit Popular va assolir una concentració de poder molt important, de tal manera que en l'àmbit lingüístic de la llengua catalana només Catalunya va restar-ne al marge. Des de l'*Informe sobre l'estat de la llengua catalana 2011* ens hem ocupat d'elaborar la crònica glotopolítica d'una involució que ha assolit quotes veritablement preocupants. Les noves directrius impulsades per la nova ideologia al poder, després d'un període inicial d'acomodació administrativa, es van anar mostrant amb tota la seva cruessa. Els darrers anys hem viscut, doncs, una autèntica ofensiva contra el reconeixement, la protecció jurídica i la normalització lingüística del català. L'avaluació de l'any 2014, a les acaballes d'una legislatura de gran hostilitat cap a la llengua catalana, ens va permetre fer un balanç de la implantació d'un programa pautat de mesures intervencionistes contràries a la viabilitat comunicativa de la llengua catalana. L'Informe sobre la situació de la llengua catalana 2015 clou una etapa molt negativa en la història social de la llengua catalana i, alhora, n'obre una altra amb un horitzó d'esperança renovat. Paral·lelament, fora de l'Estat espanyol, la indolència dels governs italià i sard i l'actitud negacionista del govern francès cronifiquen un capteniment nociu envers la llengua catalana. L'atonía descrita només ofereix un bri d'esperança en el marc del debat sobre la ratificació de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries (CELRoM).

En els territoris de l'Estat espanyol comandats pel Partit Popular, la primera meitat de l'any 2015 ha estat de clara continuïtat amb les polítiques involucionistes promogudes durant tota la legislatura. Fins i tot hi ha hagut alguna acció, com veurem en referir-nos al País Valencià, que n'ha radicalitzat el posicionament. Així, en un escenari sociopolític molt tensionat les disputes sobre el paper de la llengua catalana han tingut molt de protagonisme en la dinàmica electoral.

A la Comunitat aragonesa, la contesa autonòmica de maig de 2015 ha propiciat una nova majoria d'esquerres —PSOE, Podemos, Chunta Aragonesista (CHA) i Izquierda Unida (IU)—, que ha abocat a un govern de coalició PSOE-CHA. En l'acord de governabilitat hi ha compromesa l'elaboració d'una nova Llei de llengües. En aquest sentit és bo recordar que els darrers anys s'han caracteritzat per una dinàmica legislativa inèdita envers l'aragonès i el català. Tanmateix, el litigi que ha generat ha contribuït a la no aplicació tant de la Llei de llengües de 2009 com de la que la va derogar el 2013. Més enllà de la resolució del desfici onomàstic en què ens va sumir la Llei 3/2013, de 9 de maig, d'ús, protecció i promoció de les llengües i modalitats lingüístiques pròpies d'Aragó, convé recordar als nous governants que la legislació anterior defineix unes propostes de mínims, absolutament inadequades per tal de subvertir la minorització de la llengua catalana a la Franja. El fet que català i aragonès no tinguin la consideració de llengües oficials en la legislació lingüística esdevé un obstacle determinant a l'hora d'elaborar una proposta d'intervenció que situï aquestes llengües d'una manera decidida en els àmbits de la formalitat comunicativa (ensenyament, administració i mitjans de comunicació).

A les Illes Balears el moviment de reacció social a la política involucionista de les elits al poder ha contribuït decisivament al canvi de govern resultant de les eleccions autonòmiques de maig de 2015. Una nova majoria progressista —PSIB-PSOE, Més i Podem— ha menat a un govern de coalició PSIB-Més. El nou lideratge, un cop instal·lat en el poder ha establert un full de ruta que, en l'apartat lingüístic, ha de propiciar un retorn a l'estatus jurídic de la legislatura anterior i a l'aplicació de la Llei de Política Lingüística de 1986. En aquest nou marc, la llengua catalana recupera el caràcter de llengua pròpia de l'Administració insular, el seu coneixement serà considerat novament un requisit per a l'accés laboral a la funció pública i l'ensenyament recuperarà la centralitat de la llengua catalana. Per tal d'assolir aquests objectius, el nou legislatiu ha iniciat un procés de desconstrucció de l'entramat jurídic elaborat de manera intensa i constant pel govern del Partit Popular. De moment, a la sessió del 24 de juliol, el Consell de Govern ha acordat d'endegar la tramitació de l'Avantprojecte de Llei de modificació de la Llei 3/2007, de 27 de març, «de la funció pública de la comunitat autònoma de les Illes Balears», una nova normativa que ha d'esmenar la Llei 9/2012, de 19 de juliol, «de modificació de la Llei 3/2007, de 27 de març, de la funció pública de la comunitat autònoma de les Illes Balears», que suprimia l'obligatorietat del coneixement de la llengua catalana per a l'accés laboral a l'Administració. Alhora, el nou Consell de Govern, el 3 de juliol, ha acordat la retirada dels recursos interposats per l'anterior govern davant el Tribunal Suprem contra les sentències del Tribunal Superior de les Illes Balears (TSIB) de 22 de setembre de 2014 que declaraven nul el Decret 15/2013, de 19 d'abril, «pel qual es regula el tractament integrat de les llengües als centres docents no universitaris de les Illes Balears».

En l'àmbit dels mitjans de comunicació, l'any 2015 s'ha evidenciat com l'acció de govern és fonamental a l'hora de trobar solucions per a una mateixa qüestió. Així, a les Illes Balears la indolència del Partit Popular va propiciar que a la fi de la legislatura, en el marc de la reordenació de l'espai radioelèctric establerta pel Govern d'Espanya, es deixés de rebre el senyal del Canal 3/24 i el Super3/33. Aquest fet, juntament amb el tancament de Televisió de Mallorca el 2011 i la disminució de la presència del català a IB3, va significar una davallada en la vitalitat de la llengua catalana en un àmbit tan important per a la seva difusió i la seva promoció. En sentit contrari, el nou govern ha aconseguit que a finals d'any es recuperi el senyal dels canals de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuais (CCMA) esmentats.

Quant a l'entorn educatiu, convé recordar que en la legislatura que ha acabat, el món de l'ensenyament balear i la societat en general han assistit a un canvi de normativa d'una transcendència especial. Ens referim a l'aprovació del Decret 15/2013, de 19 d'abril, pel qual es regulava el tractament integral de les llengües als centres docents no universitaris de les Illes. Aquest decret, que va concitar un enorme rebuig social, torpedinava el consens que va assolir l'anomenat "decret de mínims" i reduïa sensiblement la presència de la llengua catalana en l'entorn educatiu. En el seu moment, els sindicats CCOO, UGT i STEI van presentar diversos recursos contra l'esmentat Decret. La nota positiva de l'Informe 2014 va ser l'anunci del revés judicial que va suposar per a la implantació del TIL l'estimació dels recursos al·ludits mitjançant tres sentències que suspenen l'aplicació de l'ordre de desenvolupament del Decret 15/2013. Abans que s'acabés la legislatura s'iniciava, doncs, un retorn progressiu a la situació anterior a l'aplicació de l'esmentat Decret. Dit això, el nou govern haurà de gestionar, doncs, la centralitat de la llengua catalana en el sistema educatiu d'una societat, la balear, que quan se l'ha interpellat s'ha mostrat majoritàriament al costat de la llengua històrica i territorial.

Talment com a Aragó i les Illes Balears, les darreres eleccions autonòmiques han propiciat un canvi de majories al País Valencià. Així, el PSPV-PSOE i Compromís, amb el suport parlamentari de Podem, han posat fi a dues dècades ininterrompudes de govern conservador. En relació amb la política i la planificació lingüística, la transcendència del canvi no és menor atès que del 1995 ençà el Partit Popular ha rutinitzat una inacció que ha impedit l'aplicació d'una política lingüística efectiva en favor de la llengua catalana. Una política que els darrers anys va adoptar una tonalitat clarament involutiva, especialment en dos sectors de gran importància com l'ensenyament i els mitjans de comunicació.

Atès que l'acord de conformació del nou govern preveu una aposta institucional pel valencià i la cultura que se'n deriva, entenem que no serà sobrer recordar algunes mesures legislatives de l'anterior govern que caldrà desactivar. En relació amb el món de l'ensenyament, en l'Informe 2014 alertàvem que el nou currículum de primària que desplegava la LOMQE (Decret 108/2014, de 4 de juliol) reduïa significativament la presència del català. Alhora, l'Ordre 88/2014, de 9 de desembre, relativa al procediment d'autorització del projecte lingüístic de centre, eliminava garanties d'ús del valencià en els centres. D'aquesta manera quedava en suspens el dret legal de rebre l'ensenyament en valencià i la mateixa disponibilitat de línies per cobrir-ne la demanda. I això ocorria en un marc de

desenvolupament del Decret de plurilingüisme (Decret 127/2012, de 3 d'agost), un model pretesament igualitari que no atorgava al valencià el paper central que hauria de tenir en el context d'un procés de normalització lingüística solvent.

Més enllà de l'impacte encara escàs del procés d'aplicació del Decret de plurilingüisme, les dades de l'anomenat model d'enriquiment lingüístic el curs 2013-2014 definien una oferta general d'ensenyament en valencià del 30 % (33 % de l'alumnat). Aquesta oferta es concentrava en els centres públics (93 %), que acullen dos terços de l'alumnat valencià (67,43 %). L'ensenyament privat, amb un exigü 7 % de l'oferta, ha romàs quasi impermeable a la llengua catalana. La nova Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, de la mà de tot un seguit de professionals vinculats a l'ensenyament públic i en valencià, haurà d'elaborar un full de ruta que situï el valencià en els paràmetres de normalitat que li corresponen per territorialitat i historicitat. Hi estarem atents.

Quant als mitjans de comunicació, l'any 2014 es consolidava la dinàmica prevista per la Llei 4/2013, de 27 de novembre, de supressió de la ràdio i la televisió públiques valencianes. A més, la incoació pel Ministeri d'Indústria, Energia i Turisme a finals de 2013, ha tingut com a conseqüència que el gener de 2014 es deixessin de rebre les emissions de Catalunya Ràdio i de Catalunya Informació en el territori valencià. D'aquesta manera, l'estratègia iniciada als inicis de la legislatura a propòsit de l'obstaculització de la recepció de TV3 en terres valencianes arribava al seu punt culminant. L'encongiment dràstic de la presència mediàtica de la llengua catalana ha arribat a un punt que la invisibilitat en un àmbit vital per a la seva projecció de futur.

En el moment de fer efectiu el canvi de poder, encara ressonava la cridòria ocasionada per un parell de mesures legislatives. Una d'elles, adoptada en clau de radicalitat extrema, posava damunt la taula una norma, la Llei 6/2015, de 2 d'abril, de la Generalitat, «de reconeixement, protecció i promoció de les senyes d'identitat del poble valencià». Una norma que anava més enllà del conflicte sobre el nom de la llengua i reforçava les bases d'una estratègia individuadora que el mateix partit conservador mai no havia explicat d'una manera tan contundent. L'altra acció legislativa, l'aprovació de la Llei 5/2015, de 2 d'abril, de la Generalitat, «del servei públic de radiotelevisió valenciana», rebaixava sensiblement el text d'una iniciativa legislativa popular admesa a tràmit l'octubre de 2014. Aquesta iniciativa argumentava que la Generalitat estava obligada a crear i mantenir un servei públic de ràdio i televisió que emetés íntegrament en valencià. En la llei, aprovada únicament amb els vots del Partit Popular, l'*obligació* esdevé *potestat* i l'*exclusivitat* del valencià es transmuta en *preferència*.

Amb aquesta traca final de legislatura patrocinada pel Partit Popular, hem de celebrar que les primeres mesures preses pel nou executiu hagin volgut avortar les lleis acabades d'esmentar. Així, a la creació de l'Alt Consell Consultiu de Radiodifusió, Televisió i Altres Mitjans de Comunicació, «per al desplegament de l'article 56 de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana» (Decret 112/2015, de 17 de juliol), hi ha seguit l'aprovació de la Llei 12/2015, de 29 de desembre, «per a la recuperació del servei públic de radiodifusió i televisió d'àmbit autonòmic, de titularitat de la Generalitat». Una norma, convé destacar-ho, que en deixar un marge d'ambigüitat innecessari quant a l'especificació de la llengua de les emissions, tampoc ha satisfet totalment els promotors de la iniciativa legislativa popular.

A Catalunya, en un ambient plebiscitari sobre la independència, les eleccions autonòmiques del 27 de setembre han clos una legislatura especialment curta. El resultat ha motivat un acord in extremis entre la coalició Junts pel Sí i la Candidatura d'Unitat Popular-Crida Constituent (CUP-CC) ja el 2016. L'any 2015 ha mostrat, doncs, una política continuista. A Catalunya, com hem anat veient en els informes precedents, les expectatives de millora de la matriu legislativa de la llengua catalana que emanaven de l'Estatut d'Autonomia renovat el 2006 es van veure truncades d'una forma brusca. Certament, la nova doctrina que ha generat la Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010 planteja un bon grapat d'incògnites en relació amb l'evolució futura del dret lingüístic. Unes incògnites que el degoteig de resolucions que s'han anat dictant, en bona part desfavorables a la llengua catalana, està clarificant. Paral·lelament, el desplegament de la Llei orgànica 8/2013 de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (LOMQE), coneguda popularment com la Llei Wert, el 2014 ha anat fent el seu camí. Aquesta llei, emparant-se en una interpretació clarament restrictiva de la sentència esmentada, ha posat contra les cordes els fonaments del model de conjunció lingüística escolar, veritable punta de llança del procés de normalització lingüística a Catalunya, lloat per la comissió d'experts de la Unió Europea.

Globalment es podria dir que hi ha hagut poques novetats legislatives. La més important, paradoxalment, afecta l'aranès, l'occità de la Vall d'Aran. Ens referim a l'aprovació de la Llei 1/2015, de 5 de febrer, del règim especial de l'Aran. L'article vuitè explicita les conseqüències jurídiques de la propietat de l'occità a l'Aran, talment com es feia a l'apartat tercer de l'article segon de la Llei del Parlament 35/2010, d'1 d'octubre, «de l'occità, aranès a l'Aran», actualment suspès a causa del recurs d'inconstitucionalitat interposat per l'advocat de l'Estat en representació del Govern d'Espanya el 27 de juliol de 2011. De l'anàlisi del nou text legal referit a l'aranès, es desprèn una tímida assumptió de la seva oficialitat en tota la comunitat autònoma.

El Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya els darrers cinc anys ha rebut més d'un miler de demandes que qüestionen diferents aspectes del model educatiu de conjunció lingüística. El nombre de sol·licituds, impulsades per entitats com Convivència Cívica Catalana i Asambleas por una escuela bilingüe, va assolir una xifra important el curs 2013-2014: amb 325 famílies i 472 alumnes demandants, el nombre de sol·licituds es va multiplicar per deu. Tanmateix, la bona notícia és que el curs 2014-2015, amb 126 famílies i 196 alumnes, la xifra s'ha reduït un 60%. El gros de les demandes, fins al moment tan sols han aconseguit que la comunicació amb les famílies també es faci en castellà. A hores d'ara únicament hi ha cinc sentències en ferm que obliguen els centres educatius implicats a fer un mínim del 25% de les classes en castellà en els grups dels fills de les famílies demandants. Alhora, les polèmiques provocades pel tensionament permanent del model educatiu català han posat damunt la taula una realitat, la de la presència vehicular de la llengua castellana a l'ensenyament no universitari reglat de Catalunya, que cada cop agafa més força. Tal com detallava l'Informe 2014, en alguns contextos el català no és la llengua vehicular de referència: escoles privades d'elit, alguns centres de formació professional, algunes escoles d'adults, batxillerats internacionals, etc.

En l'Informe 2014 es va fer una anàlisi detallada de l'itinerari legislatiu que ens ha portat a una pressió judicial sense precedents. No hi insistirem ara. Tanmateix, conside-

rem que no és sobrer recordar que el nucli de la regulació del sistema educatiu de Catalunya no ha estat objecte d'impugnació. El règim lingüístic del sistema educatiu català, regulat a la Llei d'educació en el seu títol II, s'adequa plenament a la Constitució i a la doctrina del Tribunal Constitucional, l'única instància jurídica que té la potestat d'esmenar-lo. Les sentències dictades pel Tribunal Suprem i el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya en tant que promogudes per particulars només afecten els casos particulars. L'afectació sistèmica, tot i l'increment de peticions d'ensenyament en castellà impulsades i assessorades de manera coordinada des de determinades associacions, continua sent mínima i evoluciona a la baixa.

Aquesta anàlisi territorialitzada de les dinàmiques lingüístiques no ha de fer-nos passar per alt que s'ha realitzat en un entorn polític estatal que ha generat un bloc normatiu enormement conflictiu. Es tracta d'un cos normatiu que imposa la superioritat jurídica i acadèmica de la llengua castellana en detriment de la resta de llengües oficials en els seus territoris. Aquestes regulacions allà on han tingut més incidència ha estat en el món educatiu. I l'àmbit judicial, amb una valoració mínima del coneixement de l'idioma oficial del territori, continua contravenint el qüestionament de l'escàs perfil lingüístic del personal de l'Administració de Justícia explicitat en els informes del Comitè de Ministres del Consell d'Europa sobre el compliment de la CELRoM.

De la política estatal, l'any 2015 voldríem destacar la no acceptació de la Proposició del Parlament de Catalunya de Llei orgànica de modificació de la Llei orgànica del poder judicial i altres normes connexes per a garantir els drets lingüístics en l'àmbit de la justícia. D'altra banda, la política legislativa tant de les Corts com de l'executiu s'ha caracteritzat per la vulneració constant dels règims de doble i triple oficialitat i la imposició de l'ús mínim obligatori de l'espanyol, que acompanya una autorització lacònica a utilitzar també l'altra llengua oficial.

L'activitat legislativa en matèria lingüística dels territoris situats fora de l'Estat espanyol mostra diferències substantives. A Andorra, malgrat que l'Informe 2015 no hi ha ressenyat cap activitat substantiva, el Govern ha anat avançant en la línia de guanyar espais per a la llengua catalana en un marc que aposta decididament pel multilingüisme exigint per la internacionalització de l'economia local. A la Catalunya del Nord i l'Alguer la situació manté una atonia que no fa preveure millores importants. Una veritable llàstima perquè, si més no a la Catalunya del Nord, l'avenç d'un posicionament de l'administració local cada cop més favorable a la llengua catalana contrasta amb una actitud negacionista de l'Estat francès, especialment activa en el debat suscitat per la ratificació de la CELRoM.

En relació amb l'*acció planificadora de baix a dalt*, la nova conjuntura política generada per les eleccions autonòmiques de maig de 2015 fa preveure canvis importants. El conjunt d'administracions de l'Estat espanyol pertanyents a la catalanofonia exhibeixen governs compromesos, si més no programàticament, amb el procés històric de rehabilitació de la llengua catalana. És d'esperar, doncs, que la conflictivitat lingüística que amera l'ecosistema històric de la llengua catalana impulsarà l'acció d'agents socials contraris a la normalització lingüística. Per tal de contrarestar-los serà fonamental que les entitats i associacions compromeses amb la llengua catalana, malgrat la millora de l'entorn polític al poder, continuïn fent sentir la seva veu en els seus àmbits d'influència. Ens referim a entitats com Òmnium Cultural, Plataforma per la Llengua, Somescola.cat i Juristes en

Defensa de la Llengua Pròpia, des de Catalunya; Acció Cultural del País Valencià, Escola Valenciana i el Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament del País Valencià, des del País Valencià; a les Illes, Obra Cultural Balear i l'Assemblea de Docents de les Illes; i finalment, diverses entitats aixoplugades en la plataforma Iniciativa Cultural de la Franja. L'acció de baix a dalt del món de l'activisme lingüístic continuarà sent imprescindible per avançar decididament cap a la normalitat lingüística.

El món de l'ensenyament, com s'ha pogut comprovar en els paràgrafs precedents, els darrers anys ha constituït el focus de tensió més important de les polítiques lingüístiques estatal i territorials. La nova conjuntura política generada en les darreres eleccions autonòmiques ofereix un horitzó d'esperança que hauria de propiciar polítiques lingüístiques clarament favorables a la normalització lingüística de la llengua catalana. Només la presència del Partit Popular en el govern estatal planteja una ombra de dubte, atesa l'hostilitat manifesta d'aquest partit cap a la diversitat lingüística estatal.

En el marc de l'Estat espanyol, a les Illes Balears i, sobretot, al País Valencià, serà fonamental que la nova etapa atorgui un paper protagonista a la llengua catalana en el marc d'uns nous models educatius renovats. A la Franja caldria una nova legislació que derivés en una aposta educativa més favorable a la llengua catalana. Catalunya ha de continuar aportant exemplaritat en la gestió del multilingüisme. En aquest sentit, voldríem singularitzar l'aposta per fer del català la llengua de cohesió social, la llengua de comunicació intergrupala. Sens dubte, l'experiència catalana en la gestió de la diversitat en l'àmbit educatiu (aules d'acollida, plans lingüístics, d'entorn, etc.) hauria de ser tinguda molt en compte pels nous governs de les diferents regions de la catalanofonia.

Encara en relació amb el conjunt territorial de la llengua catalana pertanyent a l'Estat espanyol, no ens podem estar d'alertar de la dinàmica negativa en què s'ha instal·lat la presència del català en l'entorn universitari. Els criteris economicistes i d'internacionalització que s'han imposat en la gestió de la universitat sembla que no aconsegueixen compatibilitzar la presència destacada de la llengua catalana i la voluntat d'incardinació en un entorn global del coneixement. La tendència decreixent que ha experimentat a les universitats catalanes la docència en català, especialment en els màsters i doctorats, haurà de ser avaluada amb molt de rigor. A la resta de territoris la minorització del català en l'entorn universitari ha de poder ser revertida amb criteris de gradualitat.

A la resta de territoris, la situació de la llengua a l'ensenyament ha seguit la dinàmica descrita en els informes anteriors. Pel que fa a Andorra, ens hem d'alegrar de la consolidació d'una lleugera supremacia de l'escola andorrana, que acull més del 40% de l'alumnat, enfront de la francesa i l'espanyola; tanmateix, voldríem alertar de l'escassa presència de la llengua catalana, malgrat la normativa andorrana, en l'àmbit de l'ensenyament universitari privat, espai on el castellà hi té un clar predomini. A la Catalunya del Nord, en un context educatiu altament deficitari per al català, l'oferta ha experimentat un lleuger increment en un marc d'estabilitat clarament insuficient per a subvertir el procés de substitució lingüística en curs. I, finalment, a l'Alguer, on en informes precedents havíem anunciat la residualització de la presència de la llengua catalana a l'ensenyament en extingir-se el Projecte Palomba i tancar «La Costura», s'ha encès un llum d'esperança de la mà de la Llei Regional L.R. 9 març 2015. Núm. 5, art. 33, par. 33, una norma que obre les portes de l'alguerès a l'ensenyament reglat.

En relació amb el conjunt de l'oferta i del consum mediàtic i de productes culturals, la desaparició del Baròmetre de la Comunicació el 2014 constitueix un entrebanc important a l'hora d'avaluar exhaustivament la presència de la llengua catalana en els mitjans de comunicació i en les indústries culturals. Amb les dades a l'abast, hem d'advertir que la situació continua sent de forta minorització. Tanmateix, si l'avaluem per sectors i per territoris la imatge general ens ofereix matisos importants. D'entrada, des de la perspectiva territorial, Catalunya i Andorra mostren una dinàmica sensiblement diferent a la resta de territoris. Mentre que als primers l'oferta i el consum van en augment i mostren xifres esperançadores, als segons són baixes o testimonials.

A Catalunya el consum de la premsa escrita en català ha baixat lleugerament (2014 32,5% i 2015 31,7%) en un marc de pèrdua general de la premsa escrita. La baixada recau sobretot en la crisi de la premsa gratuïta. La premsa diària de pagament, en canvi, ha experimentat un lleuger augment. D'altra banda, la premsa comarcal no diària en català també mostra una vitalitat destacable. I el sector de la premsa que mostra un creixement més important és el dels mitjans periodístics *on line*, un sector que té en l'ús quasi exclusiu de la llengua catalana un tret definidor.

Pel que fa a la ràdio en català, també a Catalunya, la consolidació del fenomen d'expansió de l'audiència anunciat en l'Informe 2013, a 2014 va aconseguir incrementar el diferencial amb la ràdio en castellà: del 59,3% - 40,7% a 2013 s'ha passat al 66% - 34% el 2014. Sense dades més precises, tot fa pensar que la bona salut de la ràdio en català continua a 2015. De fet, les dues cadenes de ràdio generalista més escoltades a Catalunya han estat dues ràdios en català: RAC1 i Catalunya Ràdio. A la resta de territoris no hi ha hagut canvis substancials.

Finalment, la televisió en llengua catalana a Catalunya ha experimentat un lleuger descens, d'un 16,7% s'ha passat a un 16,6. Tanmateix, voldríem destacar el lideratge continuat de TV3 en el mercat televisiu català, dada molt remarcable en un context marcat per l'extrema fragmentació de les audiències.

Al País Valencià i a les Illes Balears l'oferta de ràdio i televisió en català, molt precària, es refugia en algunes emissores i televisions locals-comarcals. Un àmbit, el de la comunicació audiovisual de proximitat, on la llengua catalana gaudeix de molt bona salut a Catalunya. D'altra banda, l'evaporació de la llengua catalana de l'espai radioelèctric causada pel tancament dels mitjans audiovisuals dependents de la Generalitat valenciana i l'obstaculització de la recepció dels mitjans de la CCMA, tal com dèiem en l'Informe 2014 ha estat un dels pitjors atemptats que ha patit el procés de rehabilitació de la llengua. L'Informe 2015 ja ens permet albirar accions planificadores tendents a millorar la presència de la llengua tant al País Valencià com a les Illes Balears. D'entrada, a les Illes ja hem pogut veure el restabliment de la recepció del Canal 3/24 i el Super3/33 de l'oferta de TDT. A més, l'oferta de televisió en llengua pròpia a les Balears s'ha enriquit amb la cadena Canal 4, la principal televisió privada de les Balears, que emet en català i castellà. Finalment, a Andorra el canal públic Andorra Televisió ha emès íntegrament en català.

Finalment, com en l'Informe 2014, en l'Informe 2015 tornem a posar en relleu les bones noves que ens arriben del món de la xarxa. Abans hem advertit del protagonisme que té la llengua catalana en el ciberespai periodístic creat a Catalunya, un model comunicatiu amb molt de recorregut per davant. La categoria d'OJD Interactiva «Mitjans digi-

tals en català», que agrupa tan sols els mitjans que se sotmeten voluntàriament al control d'audiència d'aquest organisme, el desembre de 2014 incloïa un total de 104 webs, dos dels quals de les Balears (arabalears.cat i dbalears.cat), un del País Valencià (laveupv.com), un d'Andorra (ara.ad), un de la Franja (comarquesnord.cat) i un de la Catalunya del Nord (la-clau.net). D'aquests mitjans en línia que cobreixen territoris de parla catalana des de fora de Catalunya, destaca l'audiència assolida a finals de 2015 per *La Veu del País Valencià*, amb gairebé 100.000 usuaris únics acumulats durant el mes de desembre.

També és destacable la consolidació del 17è lloc que ocupa el català segons el nombre d'articles publicats a la Viquipèdia i la seva presència en prop de dos terços dels webs d'empreses i institucions ubicades en l'àmbit lingüístic de la llengua catalana (s'ha passat d'un 63,6 % el 2014 a un 64,2 % el 2015).

En relació amb l'estat de (des) cohesió de la comunitat lingüística catalana, la primera part de l'any 2015 ens va portar una notícia molt preocupant. Ens referim a l'aprovació al País Valencià de l'anomenada Llei de Senyes d'Identitat. La promulgació de l'esmentada llei l'hem d'interpretar en clau electoral, ja que l'atiament del conflicte lingüístic històricament ha aportat rèdits electorals força importants al sector conservador. La radicalitat de la llei era tal que preveia la creació d'un ens fiscalitzador, l'Observatori de les Senyes d'Identitat del Poble Valencià, que havia de vetllar pel seu acompliment. A la institució en qüestió hi hauria representants de les dues entitats secessionistes, el Rat Penat i la Real Academia de Cultura Valenciana, mentre que l'Acadèmia Valenciana de Llengua era ignorada en represàlia per la definició unitarista del mot *valencià* en el *Diccionari Normatiu Valencià*. Afortunadament, ja al 2016, la Llei de Senyes d'Identitat ha estat revocada.

Quant al conflicte onomàstic, el nou Govern aragonès només constituir-se ha posat fi a la trista ocurrència nominalista que ens va portar la Llei 3/2013. Així, mitjançant la reforma de l'article 3 de la Llei de les Corts 3/1999, de 10 de març, de patrimoni cultural aragonès, s'ha restituit novament la nomenclatura de català i aragonès, substituïdes pels sintagmes *Lengua aragonesa propia del área oriental* (popularment, Lapao) i *Lengua aragonesa propia del área pirenaica i prepirenaica* (popularment LAPAPYP).

Pel que fa a l'espai comunicacional compartit, encara queda un llarg camí a recórrer. De moment s'estan posant les bases per incrementar la presència de la llengua catalana als mitjans de comunicació d'alguns territoris on la llengua havia perdut molta visibilitat. Així, a les Illes Balears l'estratègia bilingüista i dialectalitzant del govern sortint ha deixat pas a una nova gestió de la comunicació pública, més respectuosa amb la llengua pròpia i més incardinada en un horitzó de comunicació de més abast territorial. Al País Valencià, com s'ha dit, la prioritat és ressituar novament la llengua en l'espai radioelèctric. Dit això, volem pensar que la legislatura que acaba de començar serà determinant a l'hora d'avançar en la reciprocitat d'emissions entre els mitjans de comunicació dels diferents territoris.

A partir de les consideracions expressades en les línies precedents, la catalanofonia se'ns mostra com una comunitat amb un ventall ben matissat de situacions sociolingüístiques. Les informacions aportades per la darrera onada d'enquestes (2013-2015) afegixen consideracions noves a la prelació territorial que apuntàvem en l'Informe 2014. De manera general, es manté una ordenació en tres grans grups territorials: territoris amb expectati-

ves de normalitat raonables (Andorra i Catalunya); àrees amb indicadors sociolingüístics força deficitaris (Catalunya del Nord i l'Alguer); i territoris que acullen dinàmiques sociolingüístiques contradictòries (Illes Balear, País Valencià i la Franja), condicionades per l'activació institucional en els darrers anys de mesures desfavorables a la rehabilitació de la llengua pròpia. Sens dubte, en aquests territoris l'esdevenidor de la llengua passa per l'encert de l'acció planificadora de les noves elits al poder.

Durant el període que abraça les enquestes fetes entre 2003 i 2015, les enquestes han visualitzat els efectes sociolingüístics de l'arribada de grans fluxos de població aHloglota. La nova realitat demolingüística ha tingut un impacte diferent en funció de la situació sociolingüística del territori de recepció. En el millor dels casos ha afeblit la capacitat d'atracció que mostrava la llengua catalana i a tot arreu n'ha minorat la centralitat. Dit això, és raonable pensar que l'aturada dels fluxos migratoris i la pèrdua de població propiciada per la recessió econòmica haurien d'impulsar una millora on es donin les condicions adequades perquè se substanciï. L'estabilització de la població i la seva incorporació en espais d'integració ben definits per polítiques lingüístiques solvents ens obren un horitzó d'esperança.

També serà important controlar l'impacte sociolingüístic que està ocasionant una altra tendència demogràfica gens favorable a la llengua catalana. Ens referim a la reculada quantitativa de les noves generacions d'autòctons (catalanoparlants i castellanoparlants), unes generacions numèricament més febles que les dels autòctons de més edat a qui reemplacen. A Catalunya, el territori més ben estudiat, els efectes s'estan fent sentir en indicadors tan importants com l'alentiment de la millora en la transmissió familiar i la identificació lingüística. A més, el fet que les generacions joves d'autòctons mostrin un capteniment més deficitari en l'ús del català que les de més edat, tot i acreditar les millors habilitats competencials, contribueix a incrementar un desequilibri envers la llengua castellana que a hores d'ara percebem com una qüestió altament preocupant. Sens dubte, la consolidació d'una tendència a la baixa de l'ús exclusiu del català i l'augment dels usos bilingües en les noves generacions de catalanoparlants inicials ha de ser motiu de reflexió profunda.

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

- CURRUBÍ CAPDEVILA, A. (2017): «Estudi de la substitució o del manteniment del català al Matarranya». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, (27). <<http://revistes.iec.cat/index.php/TSC/>>
- PRADILLA, M. À. (2015): *La catalanofonia. Una comunitat del segle XXI a la recerca de la normalitat lingüística*. Barcelona: Publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans.
- PRADILLA, M. À. / SOROLLA, N. (coord.) (2013): *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2012)*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana. També disponible en línia a: <<http://www.demolingüística.cat/arxiu/web/informe/informe2012.pdf>> [Consulta: 20 octubre 2014].

- PRADILLA, M. À. / SOROLLA, N. (coord.) (2014): *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2013)*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana. També disponible en línia a: <<http://www.demolinguistica.cat/arxiu/web/informe/informe2013.pdf>> [Consulta: 20 octubre 2014].
- PRADILLA, M. À. / SOROLLA, N. (coord.) (2015): *Informe sobre la situació de la llengua catalana (2014)*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana. També disponible en línia a: <<http://www.demolinguistica.cat/arxiu/web/informe/informe2013.pdf>> [Consulta: 20 octubre 2014].
- SOROLLA, N. (2016, gener 14). *Tria de llengües i rols sociolingüístics a la Franja des de la perspectiva de l'anàlisi de xarxes socials*. Universitat de Barcelona; Departament de Sociologia i Anàlisi de les organitzacions. <<https://xarxes.wordpress.com/tesi-natxo-sorolla/>> <<http://www.tdx.cat/handle/10803/373905>>